

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

NORDSLESVIGS GENFORENING MED DANMARK I 1920

En udstilling af
originale dokumenter
arrangeret af
Grænseforeningen i samarbejde med
det sjællandske landsarkiv.

Til

D E N D A N S K E R E G E R I N G .

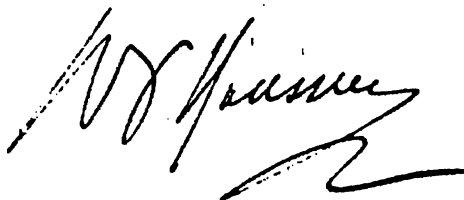
Paa de danske Nordslesvigeres Vegne overrækker jeg hermed
erbødigst den danske Regering en Resolution, som deres politiske
Organisation, Vælgerforeningen for Nordslesvig, den 17. November
d.A. har vedtaget paa et Møde i Aabenraa.

Samtidig vedlægger jeg en Skrivelse fra Udenrigsministeren
for den tyske Republik, hvis Regering dermed under henvisning til
Præsident Wilsons Fredsprogram anerkender vor Ret til selv at be-
stemme vor Fremtidskabne paa Grundlag af Folkenes Selvbestemmel-
sesret.

Støttet paa disse Aktstykker beder jeg Regeringen om nu at
foretage de videre Skridt, der er nødvendige, for at den danske
Befolkning i Nordslesvig under Forhandlingerne om Afslutning af
Verdensfreden kan faa sit Ønske om at blive genforenet med Dan-
mark opfyldt.

Aabenraa, d. 18. November 1918.

I Erbødighed

Montre 2 nr. 4

København. Marts 1970

Forord

Mindet om fortidens store begivenheder bevares for eftertiden først og fremmest gennem det overleverede dokumentmateriale. Dette opbevares i de offentlige arkiver, og her kan historikeren finde det frem. For den nyere tids vedkommende kan materialet suppleres med en række trykte kilder. De mange avisårgange indeholder således et stort og omfattende primært kildemateriale. Også fotografier og billeder af forskellig art kan fortælle megen sand historie. Ved at sammenholde, hvad disse forskellige kilder oplyser, kan historikeren som regel give en sammenhængende skildring af et historisk hændelsesforløb.

Skal vi i dag skildre Nordslesvigs genforening med Danmark i 1920 - den største og lykkeligste begivenhed i vor nyeste historie - er det den slags kilder, vi må tage vor tilflugt til. De er ikke alle lige spændende at se på, men fordyber vi os i indholdet, bliver de ofte levende, og adskillige af dem er fuldt samtidige med de begivenheder, de omtaler. For den, der forstår at lytte til dokumenternes tale, bliver Genforeningens historie lyslevende og nærværende.

I Grænseforeningens mindeudstilling om Nordslesvigs genforening med Danmark indgår ganske naturligt et udvalg af det dokumentmateriale, som fortæller om genforeningens forhistorie og fuldbyrdelse. Materialet er først og fremmest hentet i rigsarkivets og det sønderjyske landsarkivs righoldige samlinger, suppleret med udvalgte dokumenter fra udenrigsministeriets arkiv. Også private samlinger har givet bidrag. Billedmaterialet er i det væsentlige stillet til disposition af det kgl. biblioteks billedsamling. Udstillingen er tilrettelagt af landsarkivar, dr. Harald Jørgensen.

Grænseforeningen retter en tak til de institutioner, der har muliggjort dette særlige udstillingsarrangement.

Montre nr. 1. Fra Wienertraktaten 1864 til Berlin 1918.

1. Wienertraktaten af 30. okt. 1864.

Krigen i 1864 mellem Danmark og de to tyske stormagter Østrig og Preussen afsluttedes med freden i Wien, hvorved Danmark afstod Sønderjylland, Holsten og Lauenborg, og der etableredes en ny statsgrænse syd om Kolding og langs med Kongeåen.

Det fremlagte originaleksempplar af fredstraktaten bærer den preussiske kong Wilhelms underskrift (den senere kejser Wilhelm I), og den er paraferet af Preussens ministerpræsident, den senere rigskansler Otto v. Bismarck.

(Rigsarkivet)

2. Chr. IX underskriver Wienertraktaten 12. nov. 1864.

Inden kongen satte sit navn under Wienertraktaten af 30. okt. 1864 udtalte han bl.a.: "Han fandt det uendelig hårdt at skulle være nødt til at underskrive sit Lands Opløsning. Denne Dag var den ulykkeligste i hans Liv, og han ville ønske, at han aldrig var blevet udset til Thronfølger".

(Rigsarkivet)

3. Pragerfredens berømte § 5.

Som afslutning på krigen mellem Preussen og Østrig undertegnedes freden i Prag 23. aug. 1866. Den østrigske kejser afstod i § 5 sine ved Wienertraktaten af 30. okt. 1864 erhvervede rettigheder i Slesvig og Holsten til den preussiske konge på den betingelse, at befolkningen i de nordlige distrikter af Slesvig, såfremt de ved en fri afstemning udtalte deres ønske herom, skulle afstås til Danmark.

Ved en særlig aftale af 1878 løste Østrig Preussen for den i § 5 indgåede forpligtelse. Den danske befolkning i Nord-slesvig hævdede dog fortsat, at der var lovet den en afstemning.

(H.P.Hanssens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

4. H.P. Hanssen rejser det nordslesvigske spørgsmål i den tyske rigsdag.

I en stor tale i den tyske rigsdag d. 23. okt. 1918 rejser den danske rigsdagsmand H.P. Hanssen kravet om en løsning af det nordslesvigske spørgsmål i henhold til løftet i Pragerfredens § 5. H.P. Hanssens slutningsbemærkninger lød således: Hvis De mener det alvorligt med folkenes selvbestemmelsesret, hvis De virkelig ønsker en fred, der bringer retfærdighed og forsoning, så løser De også ved den forestående fred det nordslesvigske spørgsmål. Hermed opfylder De ikke blot vore varmeste ønsker, men De fremmer også tyske interesser. Thi retfærdighed ophøjer et folk.

(H.P.Hanssens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

5. H.P. Hanssens dagbogsindførsel for 23. okt. 1918.

På de opslåede sider giver H.P. Hanssen en kort skildring af rigsdagsmødet i Berlin 23. okt. 1918, hvor han rejste det nordslesvigske spørgsmål. Det hedder nederst på højre side: Om Aftenen fejrede vi Dagen ved et godt Glas.

(H.P.Hanssens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

6. H.P. Hanssens ugeberetning fra Berlin, dat. 25. okt. 1918.

I de afgørende uger før og efter H.P. Hanssens store tale i den tyske rigsdag afsendte han hver ugedag en længere beretning til Nordslesvig, således at de lokale danske tillidsmænd stadig kunne være á jour med begivenhedernes udvikling. I den fremlagte ugeberetning redegøres der for de tyske reaktioner på kravet om en afstemning i Nordslesvig.

(H.P.Hanssens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

7. Landdagsmand H.D.Kloppenborg-Skrumsager skitserer en ny dansk-tysk statsgrænse.

Fra Berlin hjemsendte Kloppenborg-Skrumsager sammen med sine parlamentariske kolleger H.P.Hanssen og Nis Nissen forslag om en løsning af det nordslesvigske spørgsmål. I redegørelsen, der er dat. Berlin 10. nov. 1918, foreslår han en grænselinje, der er så nogen lunde identisk med den nuværende dansk-tyske statsgrænse, og han tager til orde for en fri afstemning nord for denne linje. Herved opnås den retfærdigst mulige grænse. Vi må være mådeholdne i vore fordringer, og især de små folk må glæde sig ved at være med i arbejdet for retfærdigheden, hedder det til slut.

(H.P.Hanssens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

Montre nr. 2. Åbenråresolutionens tilblivelse.

1. Vælgerforeningens forhandlingsprotokol 1908-21.

De opslåede sider viser sekretæren Martin Simonsens referat af det vigtige møde på Folkehjem lørdag-søndag d. 16.17.nov. 1918, hvor den nordslesvigske vælgerforening enedes om en resolution vedr. grænsespørgsmålets løsning, den såkaldte Åbenrå-resolution. I store træk blev det de her fremførte synspunkter, der lagdes til grund ved løsningen af Danmarks grænseproblem i 1920.

(Vælgerforeningens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

2. Åbenråresolutionen af 17. november 1918.

Åbenråresolutionen blev straks trykt og forsynet med de navne, der havde tiltrådt den. I resolutionens første 4 punkter kræves en en-bloc afstemning i Nordslesvig, således at dette om-

råde får mulighed for at tilkendegive sit ønske om tilslutning til Danmark. I punkt 5 kræves en særlig afstemning i de tilstødende distrikter i Mellemslesvig, når krav om at komme tilbage til Danmark fremkommer her.

(H.P.Hanssens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

3. H.P.Hanssens dagbogsindførsel for 16. nov. 1918.

Sin vane tro indførte H.P.Hanssen i sin dagbog de vigtigste begivenheder på den dag, da den nordslesvigske vælgerforening samledes på Folkehjem i Åbenrå for at tage stilling til grænse-spørgsmålet.

(H.P.Hanssens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

4. H.P.Hanssens skrivelse til den danske regering, dat.18.nov.1918.

Dagen efter Åbenråresolutionens vedtagelse konciperede H.P.Hanssen en skrivelse til den danske regering, hvori han fremsendte resolutionen og en af den tyske udenrigsminister dr. Solf underskrevet erklæring om tysk villighed til at løse det nordslesvigske spørgsmål. H.P.Hanssen rejste til Berlin, hvor han overrakte den danske gesandt, grev Carl Moltke, de vigtige dokumenter, der derefter med kurérpost gik videre til København.

(H.P.Hanssens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

5. Udenrigsminister Erik Scavenius til H.P.Hanssen. 25.nov. 1918.

På regeringens vegne takker udenrigsminister Scavenius for modtagelsen af Vælgerforeningens resolution af 17. nov. 1918. Regeringen vil nu, efter at Nordslesvigerne har udtalt sig, rejse grænse-spørgsmålet over for den kommende fredskonference. Brevet slutter: Den danske Regering udtrykker sin tillidsfulde Forvisning om, at hermed alle Danskes brændende Ønske om Genforening vil være sin Opfyldelse nær.

(H.P.Hanssens arkiv.
Landsarkivet. Åbenrå)

6. Instruks til Danmarks gesandt i Paris, dat. 14.jan.1919.

14. jan. 1919 afgik den danske regerings instruks til gesandten i Paris, kammerherre Bernhoft om de synspunkter, som man ønskede, at han skulle forelægge fredskonferencen med hensyn til løsningen af det nordslesvigske spørgsmål. Til støtte fik han som sønderjysk sagkyndig magister H.V. Clausen. En måned senere udsendtes en særlig dansk parlamentarisk kommission til Paris, hvori også indgik repræsentanter fra Sønderjylland. Instruksen er fremlagt i sin helhed.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 29a Pk.I)

Montre nr. 3. Det slesvigske spørgsmål på

fredskonferencen i Paris.

1. Telegram fra Kammerherre Bernhoft til udenrigsministeriet, dat. 22. febr. 1919.

Kammerherre Bernhoft indberetter telegrafisk til udenrigsministeriet 22/2 1919, at han - ledsaget af H.V.Clausen - dagen i forvejen har haft foretræde for timandsrådet og har forelagt den slesvigske sag.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 29a Pk.I)

2. Forhandling i timandsrådet 21. febr. 1919.

Referat af kammerherre Bernhofts forhandling med timandsrådet 21/2 1919 om det slesvigske spørgsmål. Mødet blev ledet af den franske udenrigsminister Stephen Pichon.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 29a Pk.I)

3. Udkast til fredstraktat.

Trykt resumé af udkast til fredstraktat forelagt Tyskland i maj 1919. I afsnittet om Slesvig foreslår de allierede afstemning i 3 forskellige zoner ned indtil en linie syd om Slesvig og Ejdersted.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 29a Pk.II)

4. Ritzau-meddelelse om indholdet af fredstraktaten.

Ritzau-meddelelse af 8/5 1919 om de slesvigske bestemmelser i udkast til fredstraktat.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 29a Pk.II)

5. Kammerherre Bernhoft telegraferer til København om 3.zone.

Kammerherre Bernhoft indberetter 7/5 1919 telegrafisk til udenrigsministeriet, at udkastet til fredstraktaten indeholder en overraskende bestemmelse om afstemning i en 3. sydlig afstemningszone.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 29a Pk.II)

6. Kammerherre Bernhoft henvender sig til fredskonferencens præsident Clemenceau.

Efter modtagen instruktion fra udenrigsministeriet henvender kammerherre Bernhoft sig 17/5 1919 til fredskonferencens præsident Clemenceau og udtrykker den danske regerings store betænkelighed ved en afstemning i 3.zone.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 29a Pk.II)

7. Kammerherre Bernhoft meddeler telegrafisk, at 3.zone er slettet.

Kammerherre Bernhoft indberetter telegrafisk til udenrigsministeriet 16/6 1919, at det franske udenrigsministerium bekræfter, at man har opgivet den foreslåede afstemning i 3.zone.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 29a Pk.II)

8. Officiel opgørelse over afstemningen i 1. zone.

Den internationale kommission indberetter officielt til fredskonferencen, hvorledes afstemningen i 1. zone har fundet sted, og hvorledes de reviderede stemmetal kan opgøres. Indberetningen er dateret 16/4 1920.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 34c)

9. Officiel opgørelse over afstemningen i 2. zone.

Den internationale kommission indberetter officielt til fredskonferencen, hvorledes afstemningen i 2. zone har fundet sted, og hvorledes de reviderede stemmetal kan opgøres. Indberetningen er dateret 16/4 1920.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 34c)

10. Den internationale kommissions forslag til ny dansk-tysk grænse.

På det fremlagte kort er med en rød streg angivet forløbet af den grænse, som den internationale kommission foreslår, at man godkender som den fremtidige dansk-tyske statsgrænse. Den grønne streg betegner et subsidiært forslag til sydgrænse, stillet af det norske og franske medlem af kommissionen. I henhold til dette forslag skulle også Aventoft, Sønderløgum, Ladelund og Medeby sogne indlemmes i Danmark. Dette kunne kommissionens formand den engelske delegerede Charles M. Marling og den svenske repræsentant O.von Sydow ikke godkende. Den endelige grænse kom til at følge den røde streg.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 34c)

11. Kammerherre Bernhoft sender takkebrev til den franske udenrigsminister i anledning af Versailles-traktatens underskrivelse.

Efter at fredstraktaten er blevet underskrevet 28. juni 1919, sender kammerherre Bernhoft et officielt takkebrev til Frankrigs

udenrigsminister Stephen Pichon, hvori han udtrykker Danmarks taknemmelighed over for de allierede og navnlig Frankrig for løsningen af det slesvigske spørgsmål. Kopi af Pichons svarskrivelse er vedlagt.

(Udenrigsministeriets arkiv
7B 29a Pk.III)

Montre nr. 4. Afstemningerne i 1. og 2. zone.

Genforeningens fuldbyrdelse.

1. Den internationale kommissions bekendtgørelse om folkeafstemningerne i Slesvig.

I henhold til fredstraktaten skulle en international kommission overvåge og gennemføre afstemningerne i 1. og 2. zone. Kommissionen opslog sit hovedsæde på hotel Flensburger Hof i Flensborg. Allerede 10. jan 1920 udsendte kommissionen både på dansk og tysk meddelelse om, hvornår afstemningerne skulle finde sted og under hvilken form.

(Privateje)

2. Danske og tyske anmeldelser som stemmeberettigede.

I henhold til afstemningsreglerne var personer, der var født i afstemningsområdet, eller som havde haft bopæl der siden 1. jan. 1900, berettigede til at deltage i folkeafstemningen. Fra både dansk og tysk side udfoldedes store anstrengelser for at få samtlige stemmeberettigede opført på valglisterne.

(Kontrolkommissionen vedr. afstemningen i Sønderborg.
Landsarkivet i Åbenrå)

3. Stemmesedler anvendt ved afstemningerne i 1. og 2. zone.

Ved ankomsten til stemmelokalet fik den stemmeberettigede udleveret en konvolut, der bar den internationale kommissions stempel. Han bevægede sig derefter ind i det aflukkede stemmerum, hvor der var fremlagt stemmesedler på dansk og tysk. Han tog en af sedlerne og puttede den i konvolutten. Herefter gik han hen til listeføreren, opgav navn og adresse, og efter at det var kontrolleret, at han var opført på stemmelisten, anbragte han sin konvolut i stemmeurnen.

(Privateje)

4. Oversigtskort over resultaterne ved afstemningerne i 1. og 2. zone henholdsvis 10. februar og 14. marts 1920. Udgivet 1920 af det midlertidige sønderjyske ministerium.

(Privateje)

5. Traktat af 5. juli 1920 om Nordslesvigs afståelse til Danmark.

5. juli 1920 undertegnedes i udenrigsministeriet i Paris en traktat mellem Storbritannien og de engelske dominions, Frankrig, Italien og Japan på den ene side og kammerherre Bernhoft som repræsentant for den danske konge på den anden side. I henhold til traktaten overførtes suveræniteten over Nordslesvig til Danmark. De opslåede sider viser traktatens 1. artikel. Originalen findes i de franske arkiver.

(Rigsarkivet)

6. Brudstykke af grev O.D.Schacks tale på Dybbølbanke.

Højdepunktet i de store genforeningsfestligheder var kongefamiliens møde med en tusindtallig skare af sønderjyder på Dybbølbanke 11. juli 1920. Ved denne lejlighed blev kongen budt velkommen til Sønderjylland af grev O.D.Schack-Scackenborg. Det var i denne berømte tale, at han sagde Du til kongen. "Vi vil være Dig gode og trofaste Sønner og Døtre, Danmark, det lover vi Dig i dag - det giver vi Dig Haandslag paa, Kong Christian".

(Rigsarkivet)

BILLEDFORTEGNELSE

Montre 1.

Øverst fra venstre mod højre:

Christian IX
Konsejlspræsident Bluhme
Kong Wilhelm af Preussen
Førsteminister Otto v. Bismarck
Kejser Napoleon III

Nederst fra venstre mod højre:

Rigsdagsmand H.P. Hanssen
Den tyske rigsdag i Berlin
Landdagsmand Kloppenborg-Skrumsager

Montre 2.

Øverst fra venstre mod højre:

Folkehjem i Åbenrå
Deltagere i mødet på Folkehjem 17. november 1918.

Nederst:

Rigsdagsmand H.P.Hanssen
Udenrigsminister Erik Scavenius
Magister H.V. Clausen
Minister Bernhoft. Paris.

Montre 3.

De danske delegerede til Fredskonferencen
Fra venstre mod højre ses:
Andreas Grau, Nis Nissen, E. Glückstadt,
Kloppenborg-Skrumsager, H.P.Hanssen,
Neergaard, Alex. Foss, Bramsnæs, P.Munch
og H.N.Andersen

Montre 4.

Øverst fra venstre mod højre:

Den internationale kontrolkommission.
(Fra venstre: O.F.v. Sydow, Th. Heftie,
P. Claudel, Charles Marling og sekretæren
Brudenell-Bruce).

Afstemningsplakater og nødpenge.
Kammerherre Bernhoft underskriver i Paris
den slesvigske traktat.

Nederst fra venstre mod højre:

Sønderborg rådhus 11/6 1920.
H.P.Hanssen stemmer i Åbenrå 10. febr. 1920.
Grev O.D.Shack-Schackenborg.
Fra genforeningsfesten på Dybbøl.
Christian X modtager det gamle flag.